

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет водного господарства та природокористування

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів і економіки природокористування

104 - 99

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсової
роботи з дисципліни
«Фінансовий менеджмент»

*(для студентів за спеціальностями 7.050104 та 8.050104
„Фінанси” денної і заочної форми навчання)*

**Європейська кредитно-трансфертна
система навчального процесу**

Рівне - 2011

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент» (для студентів за спеціальностями 7.050104 та 8.050104 «Фінанси» денної і заочної форми навчання)/ Мельник Л.В, Подлевський А.А. – Рівне: НУВГП. – 2011. – 28 с.

Упорядники:

Л.В. Мельник, к.е.н., доцент кафедри фінансів і економіки природокористування;

А.А. Подлевський, старший викладач кафедри фінансів і економіки природокористування

Відповідальний за випуск: В.І. Павлов, доктор економічних наук професор, завідувач кафедрою фінансів та економіки природокористування

ЗМІСТ

1. Загальні вимоги	3
2. Структура і зміст курсової роботи	4
3. Методичні вказівки до виконання основної частини курсової роботи	5
4. Оформлення курсової роботи та порядок її захисту	13
5. Список рекомендованої літератури	17
6. Додатки	18

© Мельник Л.В., Подлевський А.А. 2011

© НУВГП. 2011

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

Фінансовий менеджмент – наука управління фінансами підприємства, спрямована на досягнення його стратегічних і тактичних цілей.

Названі цілі індивідуальні для кожного господарюючого суб'єкта: у складних умовах податкового клімату і високої інфляції підприємства мають різні інтереси в питаннях регулювання маси і динаміки прибутку, що забезпечує ефективну реалізацію політики стратегічного розвитку підприємства. Але ці й багато інших аспектів діяльності підприємства (збільшення майна акціонерів, дивідендна політика, фінансове планування та ін.) піддаються управлінню за допомогою універсальних методів, напрацьованих ринковою цивілізацією й об'єднаних у науці фінансового менеджменту.

З метою напрацювання практичного досвіду з фінансового управління підприємства: управління оборотними і необоротними активами, прибутком і власним капіталом, планування і прогнозування фінансової діяльності і фінансового стану підприємства розроблені методичні рекомендації до виконання курсової роботи студентами економічних спеціальностей денної і заочної форми навчання.

Курсова робота – це самостійна робота, яка дає можливість оцінити глибину засвоєння і якість знань студентів, вміння використати їх у практичній діяльності. Виконуючи роботу, студент має навчитись: користуватися спеціальною науковою літературою, аналізувати та робити узагальнення і висновки.

Матеріал курсової роботи повинен бути викладений чітко, логічно, грамотно, літературною мовою, кожна думка, твердження мають бути достатньо обґрунтованими.

Курсова робота має виконуватись на основі глибокого вивчення і узагальнення передового досвіду господарювання, висвітленого в літературних джерелах, науковій літературі, періодичній пресі та статистичних виданнях. Виконання курсової роботи тільки на основі підручників і посібників, декількох першоджерел не допускається. Обсяг курсової роботи повинен становити не менше 25 друкованих сторінок стандартної форми (включаючи таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо).

У чистовому тексті не дозволяється вносити правки, робити закреслення, вставки, скорочення.

Викладач дисципліни (він же керівник роботи) доводить до студентів завдання на курсову роботу. У процесі індивідуальних консультацій із керівником студент визначає основні напрямки роботи і попередній план виконання.

Керівник курсової роботи розглядає розроблений студентом докладний план роботи, робить свої зауваження і дає вказівки про необхідні зміни і доповнення.

Після написання курсової роботи студент дає її керівнику для перевірки. Після цього робота підлягає поверненню для доробки, якщо це необхідно, або для співбесіди, щоб виставити остаточну оцінку.

2. СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У курсовій роботі повинен розкриватися зміст основних аспектів курсу дисципліни “Фінансовий менеджмент”.

Студенти виконують відповідні аналітичні дослідження і розрахунки з питань, що потребують відповідних висновків для правильного обрання фінансової політики підприємства.

Структура курсової роботи повинна мати ряд обов’язкових розділів та складових частин. До них відносяться:

- ✓ Титульний аркуш з необхідними підписами (див. додаток А).
- ✓ Бланк завдання на курсову роботу, підписаний керівником (див. додаток Б).
- ✓ Зміст.

Вступ.

1. Теоретичне частина: «Система забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві _____».

2. Практична частина курсової роботи, що має містити такі розділи:

2.1 Управління грошовими потоками.

2.2 Управління прибутком.

2.3 Управління активами.

2.4 Управління капіталом.

2.5 Аналіз фінансового стану підприємства.

2.6 Аналіз можливості банкрутства підприємства

Висновки

Список використаної літератури.

Додатки.

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Студент виконує курсову роботу з дослідження організації фінансового менеджменту на підприємстві самостійно. Разом з тим, з метою полегшення написання курсової роботи, можна рекомендувати студентам дотримуватись таких етапів та послідовності виконання робіт:

1-й етап: Підготовча частина роботи

Перед виконанням даної курсової роботи студент повинен повторити всі теоретичні відомості з дисципліни «Фінансовий менеджмент», засвоїти методики та формули аналізу основних складових фінансового менеджменту на підприємстві, вміти формулювати об'єктивні висновки за результатами проведеного аналізу.

Також студент на основі вибраного і погодженого з керівником підприємства збирає всю необхідну для виконання курсової роботи фінансову та статистичну інформацію за останні 3 роки, знайомиться з особливостями організації фінансового менеджменту на вибраному підприємстві (установі, організації).

2-й етап: Виконання теоретичної частини курсової роботи

Перед виконанням практичної частини курсової роботи студент має дати теоретичне обґрунтування темі, відповівши на наступні запитання:

1. Основні задачі, стратегія і тактика фінансового менеджменту на підприємстві.
2. Особливості організації фінансового менеджменту на підприємстві.
3. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.

Разом з тим, розкриваючи теоретичні особливості організації фінансового менеджменту загалом, студент повинен також навести практичні аспекти цього процесу на вибраному підприємстві. Таким чином в результаті цієї роботи має бути зроблений студентом висновок про відповідність організації фінансового менеджменту на підприємстві прийнятим загальнотеоретичним нормам фінансового менеджменту на підприємстві.

3-й етап: Виконання практичної частини курсової роботи

На цьому етапі студент здійснює, дотримуючись вищенаведеного плану, здійснює послідовно розробку всіх підрозділів практичної частини курсової роботи.

1. Управління грошовими потоками

Для цього потрібно:

- визначити і проаналізувати грошові надходження та виплати від операційної (прямим і непрямим способом – *додаток В*), інвестиційної та фінансової діяльності;
- проаналізувати динаміку та відхилення позитивних, негативних та чистих грошових потоків за останній період (ПГП, НГП та ЧГП);
- визначити наступні показники: якість формування грошового потоку (ГПя.), коефіцієнт достатності грошового потоку (Кд), коефіцієнт ліквідності (Кл) та коефіцієнт ефективності (Кеф) грошових потоків;
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю (табл. В.2).

Методичні вказівки:

Розрахунок чистого грошового потоку

$$\times \tilde{A}\tilde{I} = \times \tilde{A}\tilde{I}_i + \times \tilde{A}\tilde{I}_s + \times \tilde{A}\tilde{I}_\phi, \quad (1)$$

де ЧГП – загальна сума чистого грошового потоку підприємства за період, що розглядається, тис. грн.;

ЧГП_o – сума чистого грошового потоку підприємства за операційною діяльністю, тис. грн.;

ЧГП_i – сума чистого грошового потоку підприємства за інвестиційною діяльністю, тис. грн.;

ЧГП_φ – сума чистого грошового потоку підприємства за фінансовою діяльністю, тис. грн.

За інвестиційною діяльністю сума чистого грошового потоку в узагальненому вигляді розраховується як різниця між сумою реалізації окремих видів необоротних активів, фінансових інвестицій і сумою їх придбання у звітному періоді. За фінансовою діяльністю сума чистого грошового потоку визначається як різниця між сумою фінансових ресурсів, залучених із зовнішніх джерел, і сумою

основного боргу, а також дивідендів (процентів), виплачених власникам підприємства

$$\times \tilde{A} \ddot{I} _z = \mathcal{D}_{i_c} + \mathcal{D}_{i_a} + \mathcal{D}_{i_{\partial \partial}} + \mathcal{D}_{i_{a a}} + \ddot{A} _i - \ddot{I} _{i_c} - \Delta \hat{I} \hat{E} \hat{A} - \ddot{I} _{i_a} - \ddot{I} _{i_{\partial \partial}} - \hat{A} _a, \quad (2)$$

$$\times \tilde{A} \ddot{I} _{\partial} = \ddot{A} _{a e} + \ddot{A} _{a e} + \ddot{A} _{e e} + \hat{A} \ddot{O} \hat{O} - \hat{A} _{i_{a a}} - \hat{A} _{i_{a e}} - \ddot{A} _{c a}, \quad (3)$$

де P_{oz}, P_{na}, P_{ofi} – сума реалізації вибувших основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфелю підприємства;

P_{ea} – сума повторної реалізації викуплених власних акцій;

D_n – сума дивідендів, одержаних підприємством по довгостроковим фінансовим інструментам інвестиційного портфелю;

P_{oz}, P_{na} – сума придбаних основних засобів і нематеріальних активів;

$\Delta НКБ$ – сума приросту незавершеного капітального будівництва;

P_{ofi} – сума придбаних довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфелю;

V_a – сума викуплених власних акцій підприємства;

$D_{вк}$ – сума додатково залучених зовнішніх джерел власного (акціонерного) чи пайового капіталу;

$D_{ок}$ – сума додаткових довгострокових кредитів і позик;

$D_{кк}$ – сума додатково залучених короткострокових кредитів і позик;

$БЦФ$ – сума коштів від безоплатного цільового фінансування;

$V_{об\partial}$ – виплати основного боргу по довгостроковим кредитам;

$V_{обк}$ – виплати основного боргу по короткостроковим кредитам і позикам;

$D_{за}$ – сума дивідендів, виплачених акціонерам на вкладений капітал.

Фінансовий результат у разі надходження грошових коштів визначається як «позитивний грошовий потік (ППП)», у разі витрачання – як «негативний грошовий потік (НПП)»

$$\times \tilde{A} \ddot{I} = \ddot{I} \tilde{A} \ddot{I} + \hat{I} \tilde{A} \ddot{I}, \quad (4)$$

Якість формування грошового потоку (ГПя)

$$\tilde{A} \ddot{I} _y = \ddot{I} _{\partial z} / \times \tilde{A} \ddot{I}, \quad (5)$$

де $P_{pч}$ – сума чистого прибутку від реалізації продукції.

$ЧГП$ – чистий грошовий потік;

Коефіцієнт достатності грошового потоку (Кд)

$$\hat{E}_{\dot{a}} = \times \tilde{A} \tilde{I} / (\hat{E} + \Delta C_{\dot{o}i} + \ddot{A}_{\dot{c}a}) , \quad (6)$$

де K – виплати за позички та кредити підприємства;

$D_{за}$ – сума дивідендів (процентів), виплачених власникам підприємства на вкладений капітал (акції, паї, тощо);

ΔZ_{mm} – зміна запасів ТМЦ, що входять до складу активів.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку (Кл)

$$\hat{E}_{\dot{e}} = \tilde{I} \tilde{A} \tilde{I} / \hat{I} \tilde{A} \tilde{I} , \quad (7)$$

де $ППП$, $НПП$ – сума валового позитивного і негативного грошового потоку.

Узагальнюючим показником оцінки руху грошових коштів є коефіцієнт ефективності грошових потоків (Ke)

$$\hat{E}_{\dot{a}} = \times \tilde{A} \tilde{I} / \hat{I} \tilde{A} \tilde{I} , \quad (8)$$

2. Управління прибутком

Для цього потрібно:

- визначити суму постійних та змінних витрат;
- визначити точку беззбитковості;
- визначити валову маржу, поріг рентабельності, запас фінансової міцності (у грошовій формі та у відсотках) та операційний леверидж;
- проаналізувати динаміку прибутку за останній період;
- виявити фактори впливу на формування та розмір прибутку;
- визначити та проаналізувати рентабельність за останній період.
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю (додаток Г).

Методичні вказівки:

Валова маржа (ВМ):

$$\hat{A} \hat{I} = \hat{I} \hat{A} + \hat{I} \hat{o} , \quad (9)$$

де $ПВ$ – постійні витрати;

$П_p$ – прибуток.

Коефіцієнт валової маржі (КВМ) – це співвідношення суми валової маржі і суми виручки від реалізації

$$\hat{E} \hat{A} \hat{I} = \hat{A} \hat{I} / \hat{A} , \quad (10)$$

$$\hat{A}_{ie} = \delta a_{ii} / \delta e_{ii} \hat{I}_{\delta} / \delta a_{ii} \delta e_{ii} \delta \hat{A}, \quad (16)$$

При застосуванні методу операційного левериджу необхідно враховувати ряд особливостей:

- позитивний вплив операційного левериджу може бути досягнутий лише за умови переходу підприємством порогу рентабельності основної діяльності;
- ніж вище значення коефіцієнта операційного левериджу, тим вищим буде його ефект при збільшенні приросту обсягу реалізації продукції;
- за умови зниження обсягу реалізації продукції значною мірою знижуватиметься валовий прибуток;
- ефект операційного левериджу може повністю виявлятися лише в короткотерміновому періоді.

3. Управління активами

Для цього потрібно:

- проаналізувати необоротні активи підприємства;
- проаналізувати оборотні активи підприємства;
- проаналізувати дебіторську заборгованість підприємства;
- дати аналіз ефективності управління активами підприємства загалом;
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю (додаток Д).

Методичні вказівки:

Для аналізу **необоротних активів** використовують такі показники:

- середньорічна вартість основних засобів
 $\hat{I}_{\zeta \bar{n}\delta} = (\hat{I}_{\zeta \bar{i}} + \hat{I}_{\zeta \bar{e}}) / 2,$ (17);
- фондомісткість $\hat{O}_{\bar{i}} = \hat{I}_{\zeta \bar{n}\delta} / Q,$ (18);
- фондоозброєність $\hat{O}_{\bar{i}} = \hat{I}_{\zeta \bar{n}\delta} / \times \bar{m},$ (19);
- коефіцієнт зносу основних засобів $\hat{E}_{\zeta} = \zeta / \hat{I}_{\zeta \bar{i}},$ (20);
- коефіцієнт придатності основних засобів $\hat{E}_{\bar{i}} = 1 - \hat{E}_{\zeta},$ (21);
- коефіцієнт оновлення $\hat{E}_{\bar{i}} = \hat{I}_{\zeta \bar{a}\bar{a}} / \hat{I}_{\zeta \bar{e}},$ (22);
- коефіцієнт вибуття $\hat{E}_{\bar{a}} = \hat{I}_{\zeta \bar{a}\bar{e}\bar{a}} / \hat{I}_{\zeta \bar{i}},$ (23);

$$\hat{O}_a = 1/\hat{O}_i = Q/\hat{I}C_{cd}, \quad (24);$$

де OZ_n, OZ_k – вартість основних засобів на початок та кінець року;

Z – сума зносу основних засобів;

$OZ_{вв}, OZ_{вив}$ – вартість введених і виведених основних засобів.

Також слід проаналізувати існуючу амортизаційну політику на підприємстві.

Для аналізу **оборотних активів** треба розрахувати такі показники:

- активи, **A**;
- власні оборотні кошти (капітал), **ВОК**;
- коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, **Кзвок**;
- коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, **Кмвос**;
- коефіцієнт співвідношення запасів та власних оборотних коштів (**Кс**);
- надлишок (нестача) власних оборотних коштів (**Кв**.);
- забезпеченість оборотними активами, **Зоа**;
- коефіцієнт покриття, **Кп**;

Методика розрахунків цих показників наведена в додатку Д (табл. Д.1.).

Також студентам слід проаналізувати **дебіторську заборгованість** підприємства, виявити її тенденцію, джерела виникнення, та запропонувати відповідну політику управління нею. Результати досліджень також варто звести у табличній формі

Управління активами включає також ефективне їх використання, яке характеризується рядом показників.

Швидкість обороту активів підприємства прийнято розраховувати за допомогою формули

$$\hat{E}_{i\hat{a}\hat{a}} = Q/\tilde{N}\hat{A}, \quad (25)$$

Q – виручка від реалізації;

CA – середня величина активів

Середня величина активів (CA) за даними балансу визначається за формулою

$$\tilde{N}\hat{A} = (\hat{A}_i + \hat{A}_e)/2, \quad (26)$$

де A_n, A_k - величина активів на початок і на кінець періоду.

Тривалість одного обороту в днях (T_o) визначається за формулою

$$O_i = \frac{360}{\text{іаіііііііііі іііііііііі}} \cdot \quad (27)$$

Чим менше тривалість одного обороту, тим більше оборотів зроблять оборотні кошти. При прискоренні оборотності оборотних коштів знижується потреба в них, створюється резерв для збільшення випуску продукції.

Найголовнішим синтетичним показником використання оборотних коштів є коефіцієнт рентабельності активів (майна) – *ROA*:

$$ROA = \frac{\text{Іііііііііі і іііііііііі ііі іііііііііі ііі}}{\text{ііііііііі ііііііііі ііііііііі}} \times 100. \quad (28)$$

Цей коефіцієнт показує, яку прибуток одержує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи.

В аналітичних цілях прораховують як рентабельність усієї сукупності активів, так і рентабельність поточних активів.

Ці показники також звести у табличній формі.

4. *Управління капіталом*

Для цього потрібно:

- визначити і проаналізувати структуру капіталу;
- здійснити аналіз власного та позикового капіталів;
- розрахувати всі необхідні показники;
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю.

Методичні вказівки:

При дослідженні даного підрозділу студент має чітко визначити особливості формування капіталу на підприємстві, розкрити та проаналізувати його структуру, виявити фактори впливу на формування оптимального співвідношення власного та позикового капіталів тощо.

Типові показники для аналізу управління капіталом наведені у додатку Е (табл. Е.1), водночас студент може додати інші необхідні показники для кращої оцінки політики управління капіталом на підприємстві.

У разі залучення позикових коштів чи залучених коштів (у вигляді акцій) студент має оцінити та порівняти вартості таких капіталів за

відповідними формулами, наведеними у теоретичному курсі даної дисципліни.

5. Аналіз фінансового стану підприємства.

Для цього потрібно:

- здійснити розрахунок основних показників комплексної оцінки фінансового стану (додаток Ж);
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю.

Методичні вказівки:

В даному підрозділі студент має детально дослідити фінансовий стан підприємства з допомогою різних показників, розкрити причини наявного стану, виявити основні проблеми та запропонувати певні варіанти їх вирішення чи мінімізації.

Найбільш типові показники аналізу фінансового стану наведено у таблиці Ж.1. Водночас студенту дозволяється додавати інші показники для детальної оцінки та аналізу політики підприємства щодо його фінансового стану.

6. Аналіз можливості банкрутства підприємства

Для цього потрібно:

- розрахувати ймовірність банкрутства підприємства за методиками Альтмана, Таффлера і Тішоу, Ліса, Бівера (додаток З), та здійснити порівняльний аналіз за останні 3 роки;
- зробити відповідні висновки;
- результати розрахунків звести в таблицю (додаток З, табл. 3.3).

Методичні вказівки:

В даному заключному підрозділі студент має оцінити ступінь загрози потенційного банкрутства на даному підприємстві за допомогою різних методик, що наведені у таблицях 3.1-3.2. На основі результатів дослідження має бути обґрунтований висновок про ступінь загрози та можливі шляхи її мінімізації.

Після кожного підрозділу студент має зробити ґрунтовний висновок із поясненням отриманих величин та тенденцій.

Слід зауважити, що якщо у зв'язку із специфікою підприємства (організації) відсутня реальна можливість обрахувати деякі з наведених показників, студент із погодженням із керівником курсової роботи може запропонувати деякі інші показники, які б розкривали особливості фінансового менеджменту на підприємстві .

4. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ПОРЯДОК ЇЇ ЗАХИСТУ

Курсова робота повинна відповідати певним вимогам щодо її оформлення. Вона повинна бути грамотно викладена літературною, державною мовою, охайно оформлена, переплетена. Курсова робота повинна містити 25-40 сторінок друкованого (комп'ютерний набір) тексту на стандартних аркушах форматом А4 (210x297 мм) із полями: зліва - 30 мм, зверху - 20 мм, знизу - 20 мм, справа - 10 мм.

Всі сторінки слід пронумерувати, порядковий номер ставиться у правому нижньому кутку сторінки.

Курсова робота повинна включати титульну сторінку, завдання, зміст, вступ, виклад матеріалу згідно з планом, висновки, список використаних джерел, додатки. Текст курсової роботи поділяється на розділи. Розділи повинні бути пронумеровані арабськими цифрами. Після номера розділу ставиться крапка. Кожний розділ слід починати з нової сторінки. Для кращої структуризації роботи студенту в разі потреби дозволяється в рамках розділів виділяти параграфи (але не більше 3-5).

Параграфи слід нумерувати арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер параграфа повинен складатися із номера розділу та номера параграфа, розділених крапкою. В кінці номера параграфа також ставиться крапка. Наприклад: «2.1.» - перший параграф другого розділу. Номер відповідного розділу або параграфа ставиться на початку заголовка.

Заголовок розділів, а також «Вступ», «Зміст», «Висновки», «Список використаної літератури» слід розташувати посередині рядка без крапки в кінці. Відстань між заголовками та наступним текстом повинна становити 20 мм.

Таблиці, діаграми, схеми, графіки тощо мають бути виконані у відповідності з діючими стандартами. На всі таблиці, схеми, діаграми,

графіки у тексті слід давати посилання. Таблиці нумеруються арабськими цифрами в межах кожного розділу.

Назви таблиць повинні відображати основний зміст ілюстрованого матеріалу, період часу, за який наводяться дані, а також одиниці виміру, а в графіках та діаграмах визначається масштаб.

При переносі частини таблиці на іншу сторінку в додатках слово «Таблиця» і її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці.

Формули в курсовій роботі нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого берега сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

У кінці курсової роботи подаються додатки у вигляді форм первинних документів, договорів, малюнків, схем чи діаграм, таблиць тощо. На кожному з них у правому верхньому кутку пишеться слово «Додаток» і проставляється порядковий номер без зазначення «№».

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи після списку використаних джерел, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті курсової роботи.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Праворуч у верхньому куті над заголовком друкується слово «Додаток_____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки і відповідними арабськими цифрами, за винятком літер Г, Є, І, І, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: «Додаток А1.Г (додаток, посилання на який знаходиться в п.1.1. розділу 1), «Додаток Б1.2.» (додаток, посилання на який знаходиться в п.1.2 розділу 1) і т.д.

Титульний лист оформляється згідно зі встановленими вимогами. На титульному листі і змісті сторінки не нумеруються, а наступна після «Змісту», сторінка починається з номеру «4» (чотири).

Курсова робота повинна бути виконана згідно з методичними вказівками, інакше вона не буде допущена до захисту, незалежно від її змісту.

Робота має бути виконана і подана на кафедру для рецензії не пізніше вказаної науковим керівником дати (для студентів заочної форми навчання – не пізніше 2 тижнів до початку сесії). Курсову роботу рецензує викладач кафедри фінансів і економіки

природокористування. Якщо рецензія позитивна, то студента повідомляють про допущення роботи до захисту. Дату і час захисту встановлює кафедра. Після цього студент захищає курсову роботу перед комісією, яка призначена завідувачем кафедри, де остаточно оцінюється робота.

Студентам дозволяється складати екзамен з курсу «Фінансовий менеджмент» лише після захисту курсової роботи та отримання відповідної позитивної оцінки за неї.

Курсова робота оцінюється за класичною чотирьохбальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та 100-бальною системою за шкалою ECTS. Оцінюванню підлягають: зміст, структура, ілюстративний матеріал, використання джерел, грамотність викладення матеріалу та оформлення курсової роботи.

Оцінка «відмінно», «5» («А», 90-100): студент має систематичні та глибокі знання з обраної теми, чітко викладено зміст курсової роботи, в повному обсязі розкрито проблемні питання, опрацьовано значний обсяг літератури, використані нові дані, викладено матеріал у логічній послідовності, зроблено ґрунтовний аналіз, узагальнення і авторські висновки;

Оцінка «дуже добре» «4» («В», 82-89): курсова робота виконана відповідно до методичних вимог, з належним оформленням та викладенням основних розділів, але в роботі присутні певні незначні помилки, що впливають на логічну структуру роботи;

Оцінка «добре» «4» («С», 74-81): курсова робота виконана відповідно до методичних вимог, з належним оформленням, але в роботі присутні певні помилки як по суті, так і по оформленню;

Оцінка «достатньо» «3» («D», 65-73): в курсовій роботі допущені помилки в оформленні, відсутні пояснення до таблиць та висновки в основних розділах, не в повному обсязі розкрито основні розділи курсової роботи;

Оцінка «задовільно» «3» («E», 60-64): в курсовій роботі допущені суттєві помилки в оформленні, не в повному обсязі розкрито розділи курсової роботи, відсутні вступ і висновки;

Оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання «2» («FX», 35–59): курсова робота не відповідає методичним вимогам по структурі, змісту та оформленні, студент вільно не володіє базовими знаннями з дисципліни.

Оцінка «незадовільно» з обов'язковим повторним курсом «2» («F», 0–34): курсова робота не відповідає методичним вимогам по

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України: Офіційний текст. – К.: Кондор, 2004. – 208 с.
2. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91, із змінами і доповненнями.
3. Закон України "Про банкрутство" від 14.05.92, зі змінами і доповненнями.
4. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.91, зі змінами і доповненнями.
5. Закон України "Про підприємництво", прийнятий Верховною Радою України 07.02.1991 р. // Голос України №44, 1991 р. зі змінами і доповненнями.
6. Закон України "Про підприємства в Україні" від 27.03.1991 р. // Голос України № 86, 1991 р. із змінами і доповненнями.
7. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спец. 7.050.106 Облік і аудит. / За ред. проф. Ф.Л.Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2003. - 680с.
8. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
9. Мочаліна З.М. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення модуля дисципліни „Фінансовий менеджмент” – Харків: ХНАМГ, 2006. – 157 с.
10. Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецький С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 274 с.
11. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
12. Стоянова Е.С.- Финансовый менеджмент.- М. Перспектива, 2004. - 656с.
13. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник/ За ред Кірейцева К.: ЦНЛ,2004.-531 с.
14. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент. Підручник. К.: Знання . 2006. – 439 с.

6. ДОДАТКИ

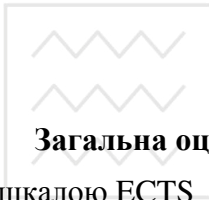
Додаток А

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра фінансів і економіки природокористування

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Фінансовий менеджмент»

на тему: «Організація фінансового менеджменту на
підприємстві (на прикладі _____)»

Загальна оцінка:

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Виконав: _____

Керівник: _____

Підписи членів комісії _____

Рівне – 201_

Національний університет водного господарства та природокористування

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів і економіки природокористування

Дисципліна _____

Спеціальність _____

Курс _____ Група _____ Семестр _____

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу студента

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

2. Строк здачі студентом курсової роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки _____

5. Перелік графічного матеріалу _____

6. Дата видачі завдання _____

Таблиця В.1 – Порівняння алгоритмів визначення чистого грошового потоку від операційної діяльності прямим і непрямим способом

Прямим способом	Непрямим способом
$\text{ЧГПо} = \text{РП} + \text{Іно} - \text{Зтм} - \text{ЗП} - \text{ППБ} - \text{Іво};$ <p>де РП - сума грошових потоків від реалізації продукції, Іно- інші надходження від операційної діяльності, Зтм - кошти, виплачені за придбання товарно-матеріальних цінностей, ЗП - заробітна плата оперативного персоналу і АУП, ППБ- сума платежів податкових і в позабюджетні фонди, Іво - інші витрати операційної діяльності</p>	$\text{ЧГПо} = \text{Чп} + \text{Аоф} + \text{Ана} \pm \Delta\text{Дз} \pm \Delta\text{Зтм} \pm \Delta\text{Кз} \pm \Delta\text{Р};$ <p>де Чп - чистий прибуток, Аоф, Ана - сума амортизації основних засобів і нематеріальних активів, $\Delta\text{Дз}, \Delta\text{Зтм}$ - приріст (зменшення) суми дебіторської заборгованості і запасів товарно-матеріальних цінностей, що входять до складу активів, $\Delta\text{Кз}, \Delta\text{Р}$ - приріст (зменшення) суми кредиторської заборгованості і суми резервного (і ін. страхових фондів) капіталу</p>

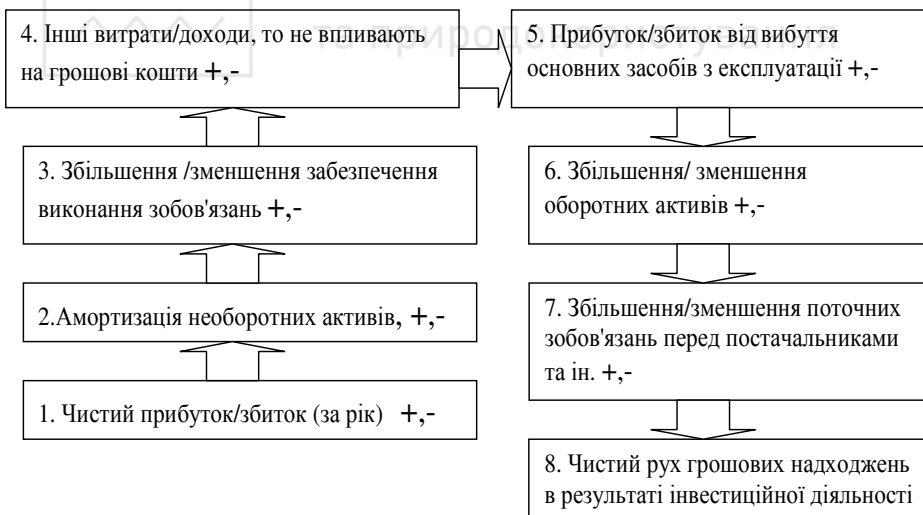

Рис. В.1. - Порядок обчислення грошових надходжень та виплат від операційної діяльності підприємства

№ п/п	Показники	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
					2008/2007	2009/2008	2008/2007	2009/2008
1.	Позитивні грошові потоки, ПГП							
2.	Негативні грошові потоки, НГП							
3.	Чисті грошові потоки, ЧГП							
4.	Якість формування грошових потоків, ГПя							
5.	Коефіцієнт достатності грошового потоку, Кд							
6.	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку, Кл							
7.	Коефіцієнт ефективності грошових потоків, Ке							

Таблиця Г.1 – Показники управління прибутком підприємства
за 2007-2009 рр., тис. грн.

№ п/п	Показники	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
					2008/ 2007	2009/ 2008	2008/ 2007	2009/ 2008
1.	Обсяг виробництва, В: - вартісне вираження - натуральні одиниці							
2.	Загальні витрати							
3.	Виручка від реалізації, В							
4.	Змінні витрати, ЗВ							
5.	Змінні витрати на одиницю продукції, ЗВод							
6.	Постійні витрати, ПВ							
7.	Валова маржа, ВМ							
8.	Коефіцієнт валової маржі, КВМ							
9.	Прибуток, Пр							
10.	Поріг рентабельності, ПР: - вартісне вираження - натуральні одиниці							
11.	Запас фінансової надійності: - вартісне вираження - у %							
12.	Операційний важіль, ОВ							
13.	Коефіцієнт операційного левериджу, Кол							
14.	Ефект операційного левериджу, Еол							
15.	Чистий прибуток, Прч							
16.	Рентабельність продукції, Рп							
17.	Рентабельність активів, Ра							

Таблиця Г.1 – Показники управління активами підприємства
за 2007-2009 рр., тис. грн.

№ п/п	Показники	Методика розрахунку	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
						2008/2 007	2009/2 008	2008/2 007	2009/2 008
Необоротні активи									
1	Середньорічна вартість основних засобів, Озср	Формули 17-24							
2	Фондомісткість, Фм								
3	Фондоозброєність, Фо								
4	Фондовіддача, Фв								
5	Коефіцієнт зносу основних засобів, Кз								
6	Коефіцієнт придатності основних засобів, Кп								
7	Коефіцієнт оновлення, Ко								
8	Коефіцієнт вибуття, Кв								
Оборотні активи									
1.	Активи, А	р.260 ф1(а)							
2.	Власні оборотні кошти, ВОК	р.380 ф1(п) - р.80 ф1(а)							
3.	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, Кзвок (норматив = 0,1)	(р.380 ф1(п) - р.80 ф1(а)) / р.260 ф1(а)							
4.	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, Кмвос	(р.380 ф1(п) - р.80 ф1(а)) / р.380 ф1(п)							
5.	Коефіцієнт співвідношення запасів та власних оборотних коштів (Кс) (норматив $1 < K_c < 2$)	$100 + 110 + 120 + 130 + 140$ ф1(а) / (р.380 ф1(п) - р.80 ф1(а))							
6.	Надлишок (нестача) власних оборотних коштів (Кв.)	р.380 ф1(п) - р.80 ф1(а) + р.480 ф1(п)							
7.	Забезпеченість оборотними активами, Зоа	р. 260 ф1(а) / р.280 ф1(а)							
8.	Коефіцієнт покриття, Кп (норматив $K_p < 1,5$)	р. 260 ф1(а) / р.620 ф1(п)							
9.	Коефіцієнт рентабельності активів, ROA	Пр/СА							

Таблиця Е.1 – Показники управління капіталом підприємства
за 2007-2009 рр., тис. грн.

№ п/п	Показники	Мето- дика розра- хунків	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
						2008/ 2007	2009/ 2008	2008/ 2007	2009/ 2008
1.	Власний капітал, ВК	А-3							
2.	Позиковий капітал, ПК								
3.	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, Кп/в	ПК/ ВК							
4.	Коефіцієнт автономії, Кавт.	ВК/А							
5.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу, КОВК	Q/ВК							
6.	Рентабельність власного капіталу, Рвк	Пр/ Вк							
7.	Кредиторська заборгованість, КЗ								

Таблиця Ж.1 – Показники фінансового стану підприємства
за 2007-2009 рр., тис. грн.

№ п/п	Показники	Методика розрахунків	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
						2008/ 2007	2009/ 2008	2008/ 2007	2009/ 2008
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності, Кзл (крит. значення =0,5)	р. (260+270) ф1(а) / р.(640-380-480) ф1(п)							
2.	Коефіцієнт критичної оцінки (термінової ліквідності), Кко (крит. значення =0,5)	р.(130+...+240) ф1(а) / р.(640-380-480) ф1(п)							
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, Кал (крит. значення =0,5)	р.(220+230+240) ф1(а) / р.(640-380-480) ф1(п)							
4.	Коефіцієнт фінансової автономії, Кавт (крит. значення =0,5)	р.380 ф1(п) / р.640 ф1(п)							
5.	Коефіцієнт фінансової залежності, Кфз (крит. значення =2)	р.640 ф1(а) / р.380 ф1(п)							
6.	Коефіцієнт фінансового ризику (позикових коштів), Кфр (крит. значення =1)	р.(430+480+620+630) ф1(п) / р.380 ф1(п)							
7.	Коефіцієнт фінансової стійкості, Кфс (крит. значення =1)	р.380 ф1(п) / р.(430+480+620+630) ф1(п)							
8.	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень, Кспдв	р.480 ф1(п) / р.80 ф1(а)							
9.	Коефіцієнт фінансового ліверджу, Кфл	р.480 ф1(п) / р.380 ф1(п)							
10.	Коефіцієнт покриття інвестицій, Кпі (крит. значення =0,75)	р.(380+480) ф1(п) / р.640 ф1(п)							

Таблиця 3.1. – Моделі прогнозування банкрутства за Альтманом

5 факторна модель Альтмана(1968 р)	Модифікована модель Альтмана (1973 р.) для компаній, акцій яких не котирувались на біржі (Z критичне =1,23)	Дискримінантна модель розроблена російськими економістами на базі 5 факторної моделі Альтмана (1968 р.)	Дискримінантна модель розроблена на базі 5 факторної моделі Альтмана, що застосовується у західній практиці фінансового аналізу
$Z_1 = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$	$Z_2 = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5$	$Z_3 = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5$	$Z_4 = 3,3K1 + 1,0K2 + 0,6K3 + 1,4K4 + 1,2K5$
<ul style="list-style-type: none"> ➤ X_1 – відношення власного оборотного капіталу до сукупних активів, ➤ X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до сукупних активів ➤ X_3 – відношення прибутку до виплати відсотків, податків до сукупних активів, ➤ X_4 – співвідношення між власним і залученим капіталом ➤ X_5 – відношення виручки від продажу продукції до сукупних активів. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ X_1 – відношення оборотного капіталу до активів, ➤ X_2 - відношення резервного капіталу та нерозподіленого прибутку до активів, ➤ X_3 – відношення прибутку до оподаткування до сукупних активів, ➤ X_4 – відношення статутного та додаткового капіталу до позичкових зобов'язань, ➤ X_5 – відношення виручки від реалізації до активів. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ де $K1$=Прибуток до сплати відсотків і податків / Активи ➤ $K2$= Виручка від реалізації/ Активи ➤ $K3$=Ринкова вартість власного капіталу/ Залучений капітал ➤ $K4$= Реінвестований прибуток / Активи ➤ $K5$= Власні обігові кошти/ Активи 	
<p>Якщо Z менше 1,8, ризик банкрутства високий,</p> <ul style="list-style-type: none"> • $1,9 \geq Z \geq 2,7$ – імовірність середня, • $2,8 \geq Z \geq 29$ – невелика, • вище 3.0 – СПД має стійкий фінансовий стан. 			

Таблиця 3.2. – Моделі прогнозування платоспроможності підприємства

Модель Р.Ліса	Модель Таффлера і Тішоу	Модель Бівера
$Z_5 = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$	$Z_6 = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$	$K = (\Phi_{220} + \Phi_{260}) / (\Pi_{480} + \Pi_{620})$
<ul style="list-style-type: none"> ➤ X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів, ➤ X_2 - відношення прибутку від реалізації до всіх активів, ➤ X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів, ➤ X_4 – співвідношення між власним і позичковим капіталом 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ X_1 – відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань, ➤ X_2 - відношення оборотних активів до зобов'язань, ➤ X_3 – відношення між короткостроковими зобов'язаннями і активами, ➤ X_4 – відношення виручки від реалізації до сукупних активів. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Φ_{220} – чистий прибуток (ф.№2), ➤ Φ_{260} – амортизація (ф.№2), ➤ Π_{480} - довгострокові зобов'язання (ф.№1), ➤ Π_{620} – поточні зобов'язання (ф.№1).
Критичне значення Z 0,037	Критичне значення Z = 0,2	Критичне значення $0,1 \leq K \leq 0,2$

Таблиця 3.3. – Показники прогнозування платоспроможності і банкрутства підприємства за 2007-2009 рр.

№ п/п	Показники	2007	2008	2009	Відхилення, тис. грн.		Відхилення, %	
					2008/2007	2009/2008	2008/2007	2009/2008
1.	Модель Альтмана 5-ти факторна, Z_1							
2.	Модифікована модель Альтмана, Z_2							
3.	Дискримінантна 5-ти факторна модель Альтмана (рос.), Z_3							
4.	Дискримінантна 5-ти факторна модель Альтмана (зах.), Z_4							
5.	Модель Ліса, Z_5							
6.	Модель Таффлера і Тішоу, Z_6							
7.	Модель Бівера, K							

